

Retningslinier vedr. seksuelle overgreb.

Forord

For at sikre en ensartet og hurtig indsats ved såvel mistanke som begået overgreb skal alle medarbejdere være bekendt med retningslinjerne, som er beskrevet i denne folder.

Folderen indeholder først en beskrivelse af, hvad overgreb er for en størrelse og hvordan bo – og dagtilbud skal forholde sig til dette i forebyggelses øjemed. Herefter er der beskrivelser af signaler, som kan være tegn på, at der er sket et seksuelt overgreb.

Sidst men ikke mindst er der angivet forskellige retningslinier, som beskriver, hvad man som leder og medarbejder skal gøre, hvis der er tale om seksuelle overgreb.

Forebyggelse af seksuelle overgreb - så vidt muligt:

Forebyggelse af seksuelle overgreb sker bedst på baggrund af det fælles værdigrundlag på arbejdsstedet, en klar og fælles målsætning på området, synlig ledelse og et arbejdsmiljø, hvor det er naturligt løbende at diskutere daglig praksis og pædagogik.

Vigtige elementer i forebyggelsen af overgreb:

Det er nødvendigt, at medarbejdergruppen accepterer, at seksualitet også er en del af brugerens liv.

Medarbejderne skal derfor forholde sig til emnet og de eventuelle udfordringer, der kan være forbundet hermed.

Det er ledelsens ansvar at sikre at der løbende foregår dialog i medarbejdergruppen vedrørende beboernes/brugerens seksualitet.

F.eks. kan emnerne være:

- Hvad forstår medarbejderne ved seksuelt krænkende adfærd mellem brugere?
- Hvilken adfærd accepteres i det fælles rum?
- Hvad forstår man ved problematisk eller uacceptabel adfærd?
- Hvornår er adfærd krænkende for de øvrige beboere og for medarbejdere?
- Hvordan kan medarbejdere lære brugerne om deres egne rettigheder og om at undgå overgreb?

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at grænsen mellem overgreb og seksuel eksperimentering er hårfin og der i de foretagne vurderinger af situationer, skal kunne skelnes mellem, hvad der handler om eksperimentering og hvad der er overgreb!

Hvad er seksuelle overgreb?

Der er mange definitioner på seksuelle overgreb. Inspireret af det tidligere Fyns Amt, har vi i Handicap – og Psykiatriafdelingen valgt følgende definition:

Et seksuelt overgreb er, når nogen tvinges til seksuelle handlinger eller involveres i seksuelle handlinger, som vedkommende ikke ønsker eller forstår konsekvenserne af, og derfor ikke giver samtykke til.

Et seksuelt overgreb kan involvere fysisk kontakt. Men der kan også være tale om overgreb, selvom gerningsmanden ikke røre ved sit offer.

Eksempler på fysisk overgreb:

- At kønsorganerne berøres, selvom man ikke ønsker det.
- At andre dele af kroppen berøres (f.eks. brysterne) selvom man ikke ønsker det.
- At man tvinges til at røre gerningsmandens kønsorganer.
- At man tvinges til samleje.

Eksempler på ikke-fysisk overgreb:

- At gerningsmanden blottes sig.
- At man tvinges til at klæde sig af.
- At man tvinges til at se pornografiske billeder.
- At man udsættes for sexchikane: Mundtlige seksuelle tilnærmelser, som man ikke ønsker.

Tegn og signaler på seksuelle overgreb:

Handicappet eller den psykiske lidelse kan i sig selv skygge for, at overgrebssituationer tages alvorligt. Det er vigtigt at vide, at en person med et handicap eller en sindslidelse godt kan have et uforløst seksuelt behov!

Psykiske tegn:

Psykiske tegn kan både være psykosomatiske (ændret personlighed eller adfærd) eller vise sig ved, at beboerne gør og siger ting som han/hun ikke plejer.

- Lav selvfølelse - mister troen på sig selv, bliver usikker og selvudslettende.
- Depression – bliver indadvendt og ulykkelig.
- Umotiveret gråd og/eller angst.
- Søvnløshed og/eller mareridt.
- Går i stå i den sproglige udvikling - regression til tidligere udviklingstrin.
- Aggressiv og destruktiv adfærd.
- Manglende lyst til at være bestemte steder og/eller være sammen med bestemte personer.
- Selvskadende adfærd – sparker, slår, kradser, bider eller skader sig selv på andre måder.
- Udadreagerende adfærd – sparker, slår, bider eller skader andre.
- Seksualiseret adfærd, upassende seksuel opførsel eller overdreven fokus på sex - blottes sig, rører ved sig selv foran andre, eller gør overdreven tilnærmelser til andre.
- Forsøg på at stikke af fra bostedet.
- Selvmordsforsøg.
- Overdrevent behov for at vaske sig.
- Spiseforstyrrelser – overspiser eller spiser for lidt.

Fysiske tegn:

- Uforklarlige sygdomssymptomer, f.eks. mavepine, hovedpine, gentagne urinvejsinfektioner.
- Uforklarlige skrammer på kroppen, på kønsdelene eller i og omkring munden.
- Begynder at tisse i bukserne og/eller i sengen om natten.
- Blå mærker, sår, rifter, hævelser og andre tegn på fysisk vold.
- Tøj, som er revet i stykker eller forsvundet.
- Seksuelt overførte sygdomme eller graviditet.

(Citat fra Mona Johansen i bogen: Når seksualitet tages alvorligt: p. 200):

"Som medarbejder må du være forberedt på, at beboeren kan komme til dig med betroelser om overgreb, som har fundet sted for nyligt, eller som ligger langt tilbage i tiden.

Sådanne betroelser om seksuelle overgreb kommer erfaringsmæssigt oftest fra kvinder, som har været udsat for seksuelle overgreb, begået af mænd. Dette kan skyldes dels, at denne type overgreb er den hyppigst forekommende dels, at der er større tabuer forbundet med mandlige ofre og kvindelige krænker, hvorfor de fleste skjuler overgreb af denne karakter.

Da seksualitet er tabubelagt, føler ofrene sig ofte isolerede og bange for at tale om misbruget. Dertil kommer, at trusler fra krænkeren om repressalier, hvis tavsheden brydes, kan gøre det vanskeligt for mange at betro sig til andre, selv mange år efter. Mennesker, som har været udsat for seksuelle overgreb, er ofte bange for ikke at blive troet. De kan have en følelse af, at de selv har været skyld i misbruget, eller en oplevelse af, at misbruget har været så ydmygende, at de har vanskeligt ved at involvere andre i ydmygelserne."

Retningslinier vedr. seksuelle overgreb og krænkelser.

Hvis en medarbejder eller leder af en institution, i et af Handicap – og Psykiatriaafdelingens bo - eller dagtilbud, får mistanke eller bliver vidende om at et seksuelt overgreb har fundet sted, er proceduren følgende:

Ved mistanke om et seksuelt overgreb eller seksuel krænkelse begået mod (eller af) en beboer/bruger:

1. Nedskriv hvilke hændelser, tegn eller signaler der er baggrund for mistanken om, at der er begået et seksuelt overgreb eller en seksuel krænkelse. Hvis mistanken rejses af en pårørende, nedskrives dennes redegørelse for den konkrete mistanke.
2. Medarbejder tager kontakt til nærmeste leder og informerer om baggrunden for denne. Kan lederen ikke træffes, bør det ikke have opsættende virkning i forhold til en eventuel politianmeldelse.

3. Lederen tager kontakt til respektive områdechef for at orientere om at et overgreb muligvis har fundet sted.
4. Hvis der er tale om en netop begået strafbar handling, så anmelder institutionen bo- og dagtilbuddet direkte til politiet umiddelbart efter overgrebet har fundet sted.
5. Hvis der er mistanke om at der er sket en straffelovsovertrædelse skal der ske en politianmeldelse. Hvis man er usikker på, om der er tale om en strafbar handling eller det er en hændelse som er sket for mange år siden, kan politiet kontaktes for råd og vejledning før en anmeldelse.
6. Hvis der er tale om et seksuelt overgreb mod en person under 18 år, orienteres forældrene, samt anbringende kommunes sagsbehandler.
7. Når den person der har været udsat for det seksuelle overgreb er over 18 år skal denne hvis det er muligt selv træffe beslutning om overgrebet skal anmeldes til politiet.
8. Der aftales med politiet hvad der må gives af information.
9. Kontakt fra medierne håndteres af ledelsen.
10. Der kan tages kontakt til seksualvejleder for støtte til det videre forløb.

Det er vigtigt for sagens videre forløb, at beboeren/brugeren fortæller sine oplevelser til så få som muligt, for at vidneudsagn bliver så autentiske som muligt.

Det er i samtalen vigtigt ikke at give udtryk for egne følelser, men forholde sig neutral overfor beboeren/brugeren. Vær ikke fordømmende. Lyt, observer og dokumenter.

Skriv ned hvad du ser, får at vide og hvad du selv spørger om, men begynd ikke selv at undersøge sagen nærmere. Vær der og lyt, anerkend og accepter.

Ved mistanke om seksuelt overgreb eller krænkelse begået af pårørende.

1. Nedskriv hvilken hændelse, tegn eller signal der er baggrund for mistanken om at der er begået seksuelt overgreb eller en seksuel krænkelse.
2. Medarbejder tager kontakt til nærmeste leder og informerer om mistanken og baggrunden for denne. Kan lederen ikke træffes, bør det ikke have opsættende virkning i forhold til en eventuel politianmeldelse.
3. Lederen tager kontakt til respektive områdechef for at orientere om at et overgreb har fundet sted.
4. Hvis der er tale om en netop begået strafbar handling, så anmelder institutionen, bo- eller dagtilbuddet direkte til politiet umiddelbart efter overgrebet har fundet sted.
5. Hvis der er mistanke om at der er sket en straffelovsovertrædelse skal der ske en politianmeldelse. Hvis man er usikker på, om der er tale om en strafbar handling eller der er en hændelse som er sket for mange år siden, kan politiet kontaktes for råd og vejledning før en anmeldelse.
6. Hvis der er tale om et seksuelt overgreb mod en person under 18 år, orienteres anbringende kommunes sagsbehandler. Orientering om anmeldelse af overgrebet til forældrene, kan have opsættende virkning hvis mistanken rettes mod en af forældrene. Forvaltningen kan sørge for, at der udpeges en personlig værge, som

- kan varetage den krænkedes interesser indtil der med forvaltningen er aftalt retningslinier for samvær mellem beboer og forældre/pårørende.
7. Når den person, der har været udsat for det seksuelle overgreb er over 18 år, skal denne hvis det er muligt selv træffe beslutning om, at overgrebet skal anmeldes til politiet.
 8. Der aftales med politiet hvad der må gives af informationer til berørte parter.
 9. Kontakt fra medierne håndteres af ledelsen.
 10. Der kan tages kontakt til seksualvejleder for støtte til det videre forløb.

*Det er vigtigt for sagens videre forløb, at beboeren fortæller sine oplevelser til så få som muligt, for at vidneudsagnet bliver så autentisk som muligt.
Det er i samtalen vigtigt ikke at give udtryk for egne følelser, men forholde sig neutralt overfor beboeren. Vær ikke fordømmende. Lyt, observer og dokumenter.
Skriv ned, hvad du ser og hvad du får at vide samt hvad du selv spørger om, men begynd ikke selv at undersøge sagen nærmere. Vær der – lyt, anerkend og accepter.*

Ved mistanke om seksuelt overgreb begået af en medarbejder

1. Nedskriv hvilke hændelser, tegn eller signaler der er baggrund for mistanken.
2. Kontakt nærmeste leder for at orientere om mistanken.
3. Lederen kontakter kontorchefen for at orientere om og for drøftelse af mistanken.
4. Kontorchefen tager kontakt til politiet for at høre om der er grundlag for politianmeldelse. Forvaltningsledelsen foretager politianmeldelsen. Medarbejderen suspenderes, mens politiundersøgelserne finder sted. Hvis medarbejderen dømmes medfører det afskedigelse.
5. Forvaltningsledelsen forestår kontakt fra medierne.
6. Kontorchefen orienterer berørte parter.